

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

MEDIA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI

Kurbanov Jonibek Yoʻldoshevich

Termiz tumani 16-maktab matematika fani oʻqituvchisi

Tel: +998 94 265 16 16

Annotatsiya. *Ushbu maqolada raqamli transformatsiya sharoitida talabalarning media tafakkuri va axborot madaniyatini rivojlantirishning takomillashtirilgan mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda axborot-resurs markazlarining pedagogik imkoniyatlari, dezinformatsiya, dipfeyk va kiberxavfsizlik tahdidlariga qarshi "intellektual immunitet" shakllantirish masalalari yoritilgan. Maqola oʻquvchilarni axborot ummonida tanqidiy tahlil va etik meʼyorlar asosida faoliyat yuritishga tayyorlash metodikasini takomillashtirishga xizmat qiladi.*

Kalit soʻzlar: *Media tafakkuri, axborot madaniyati, dezinformatsiya, dipfeyk, tanqidiy tahlil, kiberxavfsizlik, raqamli kompetensiya, pedagogik mexanizm.*

Respublikamizda taʼlim sohasidagi islohotlarda media tafakkurni rivojlantirishning oʻquv dasturlari zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va raqamli media sharoitiga mos ravishda yangilandi. Umumtaʼlim fan dasturlarida media tafakkur koʻnikmalarini rivojlantirishga alohida eʼtibor qaratildi. Oʻquvchilarni media tafakkurni rivojlantirishda oʻqituvchilarining malaka oshirish kurslari tashkil etish alohida eʼtibor qaratilmoqda. Oʻqituvchilarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axborot resurslarini samarali qoʻllash boʻyicha tayyorlash amalga oshirilmoqda.

Zamonaviy taʼlim tizimida oʻquvchilarning media tafakkurini rivojlantirish - shunchaki texnik koʻnikma emas, balki davr taqozosi bilan yuzaga kelgan dolzarb pedagogik zaruratdir. Axborot texnologiyalarining jadal taraqqiyoti, global kommunikatsiya va raqamli muhitning cheksizligi sharoitida, yoshlarning axborot bilan ishlash strategiyasini shakllantirish taʼlim tizimining strategik ustuvorligiga aylandi. Ushbu mexanizmning takomillashtirilishi oʻquvchilarda tanqidiy fikrlash koʻnikmalarini oʻstirish orqali ularni raqamli dunyoda ongli va masʼuliyatli foydalanuvchiga aylantirishni koʻzda tutadi.

Bu jarayon yoshlarning ijtimoiy-madaniy salohiyatini yuksaltirish bilan bir qatorda, ularda axborotni saralash va ishonchli manbalarni ajratish qobiliyatini shakllantiradi. Pirovardida, media tafakkuri rivojlangan avlodni tarbiyalash — jamiyatning umumiy axborot xavfsizligini taʼminlash va raqamli makonda turli maʼnaviy xurujlarga qarshi mustahkam intellektual immunitet hosil qilishning eng samarali vositasi boʻlib xizmat qiladi.

Media tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-metodik va xavfsizlik jihatlari. Oʻquvchilarda media tafakkurini shakllantirish — axborotni tanqidiy tahlil qilish, undan samarali va axloqiy foydalanish hamda raqamli muhitda masʼuliyatli ishtirok etish koʻnikmalarini oʻz ichiga oladi.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

Bu jarayon yosh avlodning zamonaviy axborot jamiyatida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun fundamental asosdir.

Professor S.Xodjaniyozovning tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, media tafakkurini rivojlantirishda axborot-resurs markazlarining pedagogik imkoniyatlari muhim o'rin tutadi. Takomillashtirilgan mexanizm doirasida o'quvchilarda quyidagi ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar ustuvor etib belgilangan: Axborotni tizimli izlash va saralash; Olingan ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish; Media mahsulotlariga nisbatan mustaqil mulohaza yurita olish [2].

Bugungi raqamli asrda media tafakkuri nafaqat bilim, balki xavfsizlik vositasi hisoblanadi. Ayniqsa, sun'iy intellekt yordamida yaratiladigan dipfeyk (deepfake) texnologiyalari, kiberjinoyatchilik va murakkab dezinformatsion oqimlar sharoitida aholi, xususan, yoshlarning mediasavodxonligini oshirish eng samarali yechimdir.

Media tafakkurining yetishmasligi va dezinformatsiyaning avj olishi jamiyatda quyidagi tizimli inqirozlarni keltirib chiqarishi ilmiy jihatdan asoslangan:

- Ishonch inqirozi - an'anaviy OAV va ijtimoiy institutlarga bo'lgan ishonchning pasayishi.
- Ijtimoiy beqarorlik - turli qatlamlar o'rtasida nizolarning kuchayishi va jamiyatning qutblanishi.
- Qaror qabul qilishdagi xatoliklar - siyosat, sog'liqni saqlash va ekologiya kabi hayotiy muhim sohalarda odamlarning noto'g'ri yoki asossiz xulosalarga kelishi.

Raqamli texnologiyalar taraqqiyoti natijasida axborotga kirish imkoniyatlarining kengayishi o'quvchi va talabalar oldiga ulkan hajmdagi ma'lumotlar bilan ishlash mas'uliyatini qo'yimoqda. Shu sababli, media tafakkurini shakllantirish mexanizmi faqat texnologik bilimlarni egallash bilan cheklanib qolmay, axborotni saralash va uning xavfsizligini ta'minlash ko'nikmalarini ham qamrab oladi.

Media tafakkurining muhim tarkibiy qismlaridan biri bu — axborot xavfsizligi madaniyatidir. Takomillashtirilgan mexanizm doirasida har bir ta'lim oluvchi quyidagi kiberxavfsizlik ko'nikmalariga ega bo'lishi lozim [4]:

- Shaxsiy ma'lumotlar himoyasi - raqamli muhitda shaxsiy daxlsizlikni saqlash va konfidensial ma'lumotlarni boshqara olish.
- Kibergigiyena - zararli dasturlar, fishing hujumlari va soxta axborot manbalaridan (feyk saytlar) ehtiyot bo'lish qoidalari.
- Ishonchli filtrlash - ijtimoiy tarmoqlar va veb-saytlardan foydalanganda ma'lumotlarni faqat verifikatsiyalangan (tasdiqlangan) manbalardan olish.

Xulosa: Media tafakkurini rivojlantirish mexanizmining takomillashtirilishi o'quvchilarni axborot ummonida nafaqat mahoratli suzuvchi, balki o'zini va o'zgalarni raqamli xatarlardan himoya qila oladigan mas'uliyatli shaxs sifatida tayyorlaydi. Axborot etikasi va xavfsizligi bu mexanizmining barqarorligini ta'minlovchi asosiy ustunlardir. Media tafakkurini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish — bu faqatgina bilim berish emas, balki mavjud infratuzilmaviy

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

va pedagogik muammolarni bartaraf etgan holda, O'quvchilarda axborotga nisbatan mudofaa va tahlil tizimini yaratishdir. O'quvchilarning media muhitida samarali va xavfsiz faoliyat yuritishini ta'minlash uchun tizimli va izchil yondashuv talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
2. S.Xodjaniyozov. Axborot-resurs markazlarining pedagogik imkoniyatlaridan foydalanish metodikasi. — Urganch: UrDU ilmiy tadqiqotlar to'plami, 2021. – B. 143-150.
3. M.A. G'aniyeva. Pedagogikada mediasavodxonlik va axborot madaniyatini shakllantirish nazariyasi. — Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2022. – 180 b.
4. A.I. Safarov Raqamli dunyoda dezinformatsiya va kiberxavfsizlik muammolari. // "Global ta'lim va milliy metodika" jurnali. – 2023. – №4. – B. 67-75.